

VEČESLAV HENE BERG : GRADINE I GRADIŠTA PO MEDVEDNICI

U doba romantike svijet je obuzela silna čežnja za životom. Sve se tada gubilo u čuvstvu i u osjećajima punima fantastičnih sanja. Rađala se težnja za nepoznatim, zagonetnim i tajanstvenim, sve do sfera religiozne mistike. Opirući se racionalizmu unosi romantika u svijet i u nauku poimanje nacije kao živog organizma i gleda u životu naroda tajanstveno bivanje niklo iz neznanih sila svijeta, iz tamnog krila zemlje i misterioznog toka vijekova. Zato ona i gleda u historijskim događajima organičan razvoj i emanaciju narodnoga duha te se, idealizujući davna vremena i primitivni život, oduševljava prošlošću i dalekim egzotičnim zemljama. Poezija se tada zanosila Homerom, Osijanom i Šekspirovom, Edom, škotskim baladama, španjolskim romansama i jedrom dikcijom narodne pjesme južnih Slavena.

U tuđim tek izdaleka poznatim krajevima, na Korzici, u Dalmaciji, na otocima grčkoga arhipelaga i u bajnom svijetu Istoka zapadnoevropski svijet je gledao s udivljenjem narode, koji daleko od civilizacije žive starinskim priprostim i prirodnim životom.

Kako je bila konzervativna i reakcionarna u svom pogledu na svijet, romantika je duboko osjećala tradiciju, i naročito se oduševljava srednjim vijekom, gajila kult nacionalne prošlosti te tražila svoj ideal u herojstvu i viteštvu.

Zanoseći se sjajem, veličanstvom i mističnom svemoći crkve pada u duboki religiozni osjećaj. U historijskim spomenicima gleda svjedoke starine i slavne prošlosti i po njoj sudi veličinu naroda i zadatka, što im ga je sudbina namijenila. Ovakim svojim shvaćanjem dala je romantika uza sve svoje pogrješke i nastranosti nove i snažne impulze nauci, a u tome je njezina velika pozitivna vrijednost. Društveni i kulturni odnosi, nacionalno i državno pravo, čitav razvoj narodnoga života, pa i svi ostali historijski i socijalni problemi tada se iz temelja istražuju i proučavaju. Detaljno se razrađuje prošlost pojedinih naroda, piše se nacionalne i specijalne historije, a stari se spomenici sve više skupljaju u naročite zbornike i redaju u čitave serije naučnih edicija. Odgonetava se stara pisma, otkriva se nepoznati svijet staroga orijenta, prevode se kineski, perzijski, indijski i arapski pjesnici i pokreće se homersko pitanje. Bopp svojom gramatikom osniva komparativnu filologiju, Grimm germanistiku, Savigny sa svojim učenicima stvara pravnu historiju. Oba brata, Jakob i Wilhelm Grimm svojim radom uvode narodnu priču u knjigu i nauku, a u isto vrijeme pokreće Pertz grandiozna Monumenta Germaniae.

Naročitu pažnju bude tada ruševine srednjevjekovnih gradina, što se usred šuma dižu na strmenitim gorskim obroncima. Braća Grimm sabiru jezovite priče, što se od usta do usta na daleko šire o pustim zidinama.

Pučka mašta vidjela je oko njih u dubokoj sjeni šumskog zelenila strašne prikaze, noćne sablasti i začarana bića, što čuvaju ukleto blago. U tajnim hodnicima i neznanom podzemlju gradina zlobne aveti lako mogu da upropaste nedužna čovjeka¹. Nauka tada gleda u ruševinama dvorove pradjedova, djela silnoga pokoljenja, koje je visoko po gorama gradilo svoja orlovska gnijezda. Stoljeća su prošla, gradine se rasule, a danas njihove ruševine stoje kao slike iz carstva priča². No nauka se hvata i realnih historijskih fakata, istražuje stare povelje i kronike te kupi vijesti o zidanju tvrdih gradova, priča historiju njihovih gospodara, silnih vladara ili opakih zlotvora i razbojnika, raspreda genealogiju viteških radova nu motri i građu, smještaj i sastav kula i palača te pripovijeda o životu, što je nekoč bujao u tim tvrdim zidinama. I tada pod dojmom romantike nastaje nauka o istraživanjima srednjevjekovnih gradina. U putopisima i u žurnalima sve više se opisuju stare ruševine, a potkraj XVIII. stoljeća izlaze u velikom formatu i bakropisima opremljena djela o njemačkim i češkim gradinama³. Početkom XIX. stoljeća pišu se opsežna djela o njemačkim i austrijskim gradinama srednjega vijeka. U njima se prikazuje ljepota i čar prirode okolo starih ruševina, a historijski podaci isprepliću se neobičnim zgodama narodne priče ili predajom starih kronika. Sve više raste zanimanje za historijsko pričanje o ruševinama iz srednjega vijeka, što puni i lijepu i naučnu knjigu onoga vremena⁴.

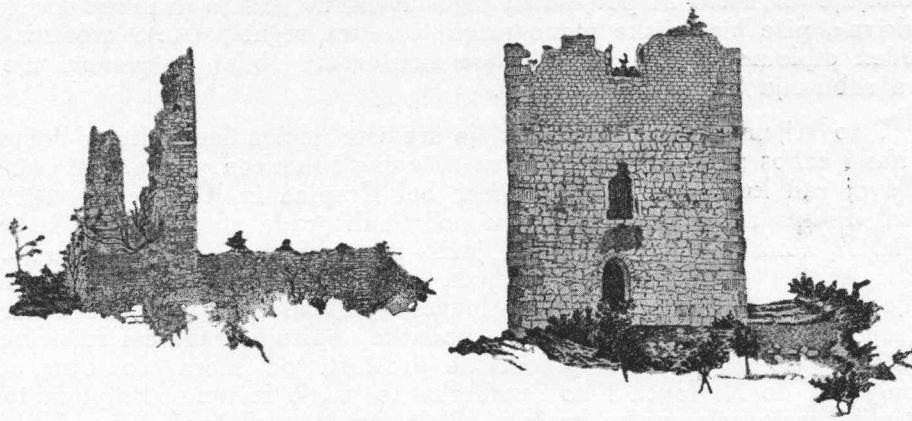
Romantika rađa u Slavena ideje o moći i veličini gorostasnog slavenskog svijeta i stvara novu nacionalnu poeziju i nauku. Otac slavistike Dobrowský 1789. izdaje zajedno s historikom Pelclom »Fontes rerum bohemicarum«, a početkom XIX. stoljeća, 1806. godine šalje u svijet svoga »Slavina«, poruku iz Češke svim slavenskim narodima, prinose njihovoj karakteristici, poznavanju njihove mitologije, povjesti i starina, literature i jezika u svim narječjima. U Pragu počinje 1827. izlaziti »Časopis českého Museumu«, docnije pokreće Palacký »Archiv Český«, a Boczek priređuje izdanje diplomatara moravskoga i češkog. Češka se nacionalna nauka sve više razvija, a javljaju se i Hankini falsifikati, karakteristična pojava romantičnog patriotizma. Historiju češku piše Pelcl, zatim izlazi klasično djelo Palackoga, a Šafaříkove »Slovanske starožitnosti« postaju evanđelje svih Slavena. U Varšavi se 1800. osniva Towarzystwo przyjacielów nauk, da čuva duhovnu vezu s prošlošću i da u narodu podržaje stare tradicije, a grof Potocki ističe, da dužnost zove Poljake, da sabiru sve što može svjedočiti o slavi poljske prošlosti, pa Roczynski u Poznanju izdaje poljski Codex diplomaticzny. U Rusiji se osniva 1804. Moskovsko društvo za historiju i starine, da štampa slavenske ljetopise, naročite naučne komisije izdaju zbirke starih ruskih gramota, a 1829.

¹ Deutsche Sagen, herausgegeben von den Brüdern Grimm I.-II. Bd. II. Auflage, Berlin 1865.—6. Među pričama o tajanstvenim pojavama na starim gradinama nalazi se u Bd. I. S. 189. i priča o sablastima na gradu Kočevju u Sloveniji.

² Gotschalck, Die Ritterburgen und Bergschlösser Deutschlands II. Auflage Halle 1815. I. Bd. S. III. etc.

³ Ta djela navodi Gotschalck l. c.

⁴ Za njemačke gradine citirano djelo Gotschalckovo, a za Austriju Sartori: Die Burgvesten der österreichischen Monarchie. Brünn 1819. Bd. I.-VI.

Medvedgradske kule, snimio i risao M. Novak 1840. Sa »Obrisa Medvedgradskih razvalinah« u Kukuljevićevu» Arkivu za povjestnicu jugoslavensku« knjiga III. U Zagrebu 1854.

godine izlazi čuvena Karamzinova Historija ruskoga carstva⁵. U to isto vrijeme bečke publikacije već zahvataju u historiju južnih Slavena, a Fejérov »Codex diplomaticus Hungariae« sistematski donosi i dokumente partium adnexarum.

Sav taj evropski naučni rad prate Gaj, Brlić, Kuzmanić, Mlinarić i ostali naši preporoditelji, s naročitim se veseljem obaziru na edicije slaven-skih naroda, sami skupljaju i opisuju stare spomenike, iznose ih u »Danici«, u »Kolu« i u ostalim našim publikacijama. Pišu se članci o dogodovštini Velike Ilirije, donose se povelje pisane narodnim jezikom, govori se o čuvanju i o vrijednosti starina, opisuju se narodni običaji, a osamljeni seoski župnik Ivan Švear »vrućoželjno« piše Ogledalo Ilirijuma i 1842. »po dugotérpnom poslu« na svjetlo daje četiri volumena ove prve narodnim jezikom pisane hrvatske historije. U Švearovom djelu redaju se za antikno doba obilni citati iz klasičnih autora, a za docnije vrijeme niže se prvi put u hrvatskom prevodu per extensum od reda povelja za poveljom. To je još tehnika starije, renesansne historiografije, no sve ostale karakteristike i nada sve silna ljubav za »dogodovštinu Ilirah, zatim Slavinah, a najposlije Horvatah i Serbaljah zvanih« očito dokazuje romantiku Švearovog djela. I njega i sve ostale oduševljene amatere svojim ozbiljnim radom doskora nadmašuje Ivan Kukuljević Sakcinski, za koga se već 1847. godine zna, da se »a pluribus iam annis in conquirendis datis historicis patriae huius nobili zelo desudat«. Za bana Jelačića kao državni arhivar prima u budimskim arhivima hrvatske spise, a docnije na svojim putovanjima po našim i po stranim krajevima sabire silno naučno blago. Po arhivima proučava, prepisuje i skuplja mnoštvo dokumenata, stvara biblioteku od dvanaest tisuća knjiga zbirku od tisuću rukopisa i šest tisuća povelja, a naročitom pažnjom kupi stare isprave te osniva najbogatiju zbirku glagolskih spomenika. Kukuljević sabire djela naših starih pisaca, pjesnika i umjetnika, kao pravi romantik snuje o grandioznim naučnim edicijama,

⁵ Isp. Dr. Milan Prelog; Slavenska Renesansa. U Zagrebu 1924.

utemeljuje »Društvo za povjesnicu jugoslavensku« ,izdaje dvanaest knjiga »Arkiva«, piše historijske monografije, a »Jura regni«, »Acta croatica«, »Codex diplomaticus« i Regesta documentorum« obilni su plodovi nje-gova sabiranja historijskih izvora⁶.

U to vrijeme, kad Zagreb postaje središte nacionalne kulture, dolazi do nas i zanos za stare gradine i za ruševine srednjega vijeka. Gaj poči-nje svoj rad knjizicom Die Schlösser bei Krapina in Kroatien, a 1829. izlazi »Pesma saloztna zpevana vu podrtinah grada ztaroga; od Mathi-szona. Iz nemskoga vu horvatzki jezik prenezshena. Ludvik od Gaj«.⁷ U dvadesetim godinama XIX. stoljeća vozi se krajiški školski direktor Julije Fras u četveropreću po karlovačkoj krajini i od škole do škole, od sela do sela sabire topografske podatke, opisuje gradine i ruševine, bilježi natpise i sve ostale preostatke prošlosti od mora do Une, od Zvonigrada do Karlovca i do Žumberka te izdaje izvrsnu »Potpunu to-pografiju karlovačke vojne krajine«, djelo izrađeno zdušno i tačno i pre-puno vijesti o gradinama onih krajeva.⁸ Za krajiške se gradove zanima i penzionirani pukovnik Ernest Gideon barun Maretich de Riv Alpon, sabire historijske podatke o najvažnijim gradinama, gradovima i kulama u sjevernom kraju prekokupske Hrvatske, od Siska, Petrinje i Topuskoga do Karlovca, Cetina i Slunja i do opatije sv. Nikole u Gackoj⁹. On spre-ma i historiju Like, no premalo poznaje kritiku i piše naskroz diletantski pa je njegov rad karakterističan, ali nije od naučne vrijednosti. Njegove ru-kopise uredjuje docnije Eduard Breier, autor mnogih romantičnih nje-maćkih novela iz hrvatske prošlosti i narodnog života te ih štampa u njemačkom časopisu »Croatia«, što ga u Zagrebu 1839.—1842. izdaje Franjo Suppan. To su sve još prvi počeci istraživanja starih gra-dina u nas i već u tim istraživanjima javljaju se i gradine po Medved-nici, gdje Medvedgrad na dogled Zagreba već odavna vlada fantazijom Za-grepčana, a u doba romantike njegove ruševine živo zanimaju ljubite-lje starina. I barun Maretić sabire podatke o prošlosti Medvedgrada, istražuje njegove zidine te sastavlja i neki tlocrt njegovih ostataka. Nakon Maretićeve smrti sređuje sve to Eduard Breier te izdaje prvi opis

⁶ Smičiklas: Život i djela Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. Rad Jugoslavenske Akademije. 110.

⁷ Unterhaltungsblatt. Beilage zur Agramer Zeitung 1829. S. 197.

⁸ Fras izdaje u Karlovcu 1830. najprije Merkwürdigkeiten oder historisch-statistisch-topographische Beschreibung der Karlstädter Militärgrenze. Ein nützliches Lesebuch zur Kenntniss dieses Landes für die Jugend des oesterreichischen Kaiserstaates. Docnije pre-uredjuje i popunjuje to djelo te u Zagrebu 1835. izdaje svoju glasovitu knjigu Vollständige Topographie der Karlstädter Militärgrenze mit besonderer Rücksicht auf die Beschreibung der Schlösser, Ruinen, Inscriptionen und andern dergleichen Ueberbleib-seln von Antiquitäten nach eigener Anschauung und aus den zuverlässigsten Quellen dargestellt für Reisende, und zur Förderung der Vaterlandsliebe. Drugo izdanje izlazi nepromijenjeno u Zagrebu 1850. O Frasu ispredi Vjekoslav Dominković: Julije Fras. Napredak. Tečaj 43. U Zagrebu 1902. str. 732. — Ivan Martinović: Hrvatsko slavonske zemaljske školske komisije i školski ravnatelj. Zagreb 1915. Str. 134.

⁹ Historische Uebersicht der merkwürdigsten Burgen, Schlösser und Thürme im Norden des transcolapianischen Kroatiens welches ehemals Sumbra, dann Guercha d. i. Goricza später aber Ducatus Maroniae genannt wurde. Aus den hinterlassenen Schriften des pensionirten Herrn Obersten Freihern Maretich von Riv Alpon. Mittgetheilt von Eduard Breier. »Croatia«, Zweiter Jahrgang 1840. S. 99. — O Maretiću isp. u Stanojevi-ćevoj »Narodnoj Enciklopediji«.

Ivan pl. Kukuljević Sakcinski (vjerovatno 60-tih godina XIX. stoljeća; iz Hühnovih fotografija, sada u Muzeju Grada Zagreba).

medvedgradskih ruševina¹⁰. Nakon romantičnog opisa prirode nabrajaju se događaji iz prošlosti grada, no u njima se unatoč citata ispod teksta ne smiju tražiti tačna i kritički donesena historijska data, jer sve je to samo osnova, na kojoj fantazija gradi slike velike prošlosti i budi patriotsko oduševljenje.

Da bude romantika Medvedgrada potpuna Eduard Breier donosi još i priče iz Hrvatske i u opisu svoje ekskurzije na Medvedgrad u godini 1827. priča inače nepoznatu narodnu priču o okrutnosti posljednjega medvedgradskog gospodara, koji je svoju vlastitu ženu okrivio s nevjere i »nesretnu gospodaricu grada« bacio u podzemnu tamnicu, gdje joj nevidljive ruke donose hranu i ona sa svojim sinom, koji je u tamnici došao na svijet, samo čudom ostaje živa¹¹.

U istočnom kraju Medvednice, u Mariji Bistrici kod opata Krizmanića, u Omilju kod Stauduarovih i drugdje kod roda i prijatelja često se sastaju Gaj, Babukić, Rakovac, Stjepan Mlinarić, Vraz i ostali ilirski književnici i u tom se društvu javlja interes za ruševine Zelingrada, što se diže ukraj šumskoga puta iz sv. Ivana Zeline u Mariju Bisticu. I Stjepan Mlinarić prikazuje u »Danici Ilirskoj« prošlost toga grada, priča o njegovim ruševinama i opisuje zelinsku špilju, gdje mašta sluti silnu dubinu i tajanstvenost

¹⁰ Geschichtliche Darstellung der Ruinen von Medvedgrad. »Croatia«. Erster Jahrgang 1839. S. 349.

¹¹ Sagen aus dem Lande der Kroaten. Von Eduard Breier. Ibid. S. 206.

podzemnoga jezerca, a na koncu se osvrće i na nedaleke ruševine grada Psarjeva¹².

Prve ozbiljne i vrijedne naučne radnje o gradinama na Medvednici dao je Kukuljević u monografiji o Medvedgradu i o Susedgradu. Njegovi Događaji Medvedgrada, izdani u Arkivu¹³, odlična su historijska radnja osnovana na vrelima i kritično napisana, a nije ni danas još zamijenjena novijim i potpunijim prikazom Medvedgrada i njegove historije. Na koncu rasprave skupljeni su izvori i narodne pripovijesti o Medvedgradu, jer i Kukuljević je još uvijek romantik. Same ruševine on ne proučava, ali zato raspravi dodaje »Obris medvedgradskih razvalinah« s tumačem i litografijom dviju kula, što ih je snimio i risao M. Novak 1840. Ovu raspravu izdao je Kukuljević u posebnim otiscima, a njima je dodao vrlo lijepu litografiju »Šestine s Medvedgradom snimljeno s brda Dubravska Krčevina«, a risao i snimio ju je Mirko Bogović, dok ju je rezao i litografirao Louis Hochbaum. Posebna posveta ovih separata »Veselomu društvu medvedgradskih gostah, koji dne 27. Svibnja 1854. objedovaše na razvalinah Medvedgrada«, daje nam slutiti, kako se bavljalo romantički raspoloženo najuglednije zagrebačko društvo onoga vremena.

Kukuljević je istraživao još i Gradište u Trnavi kod Markuševca¹⁴, a kad je pisao o zagrebačkoj prvostolnoj crkvi u časopisu »Croatia« 1842., u »Luni« 1844. i u posebnoj svojoj monografiji zausput je prvi nakon Krčevića spominjao i castrum zagrabiense¹⁵.

Govoreći o gradinama i gradištima, što se dižu po obroncima Medvednice valja uz Kukuljevića istaknuti i njegovog druga u radu majora Miju Sabljara. Po svom djelovanju on je jedan od prvih naših naučnih sabirača, on je osnivač mnogih i prirodopisnih i historijsko-arheoloških zbirka narodnoga muzeja u Zagrebu. Na svojim putovanjima Sabljara sabire i prirodne i starine te bilježi topografske podatke o naseljima. Sam ne izdaje ništa, ali mnoštvo znanja pruža drugima i ostavlja svu silu bilježaka. Te bilješke pokazuju, da je njega jednako zanimala i geografija i historija, rude, bilje i životinje, kao i rimski natpisi, stare gradine, historijske vijesti i narodno pričanje. Na Medvednici znade on sve gradine i pozna sve starine zapisuje njihovu tradiciju, riše Kukuljeviću plan Medvedgrada, od njege ostaje i plan Susedgrada, a usred gore na Tepčinoj špici istražuje i mjeri ostatke gradine i crkvine svetih apoštola.¹⁶

U posljednjim decenijama XIX. stoljeća minula je i kod nas romantika, amaterski rad zamjenjuje metodično i sistematsko istraživanje, sama se nauka sve više diferencira te pojedine discipline sve tačnije određuju područje svoga rada i zadaću svog istraživanja. Prehistorija skuplja ostatke davnih

¹² Stjepan Mlinarić: Razvaline od grada Zelina i tamošnja špilja. »Danica Ilirska«. Tečaj VII. 1842. Str. 146.

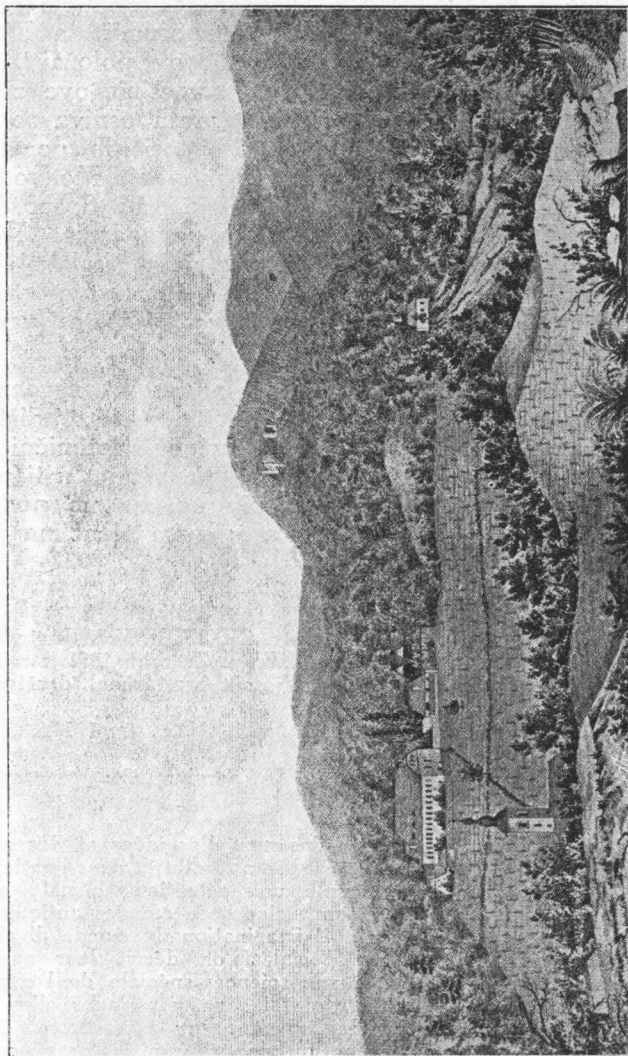
¹³ Arhiv za povjestnicu jugoslavensku, knjiga III. U Zagrebu 1854. Str. 33.

¹⁴ Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga XII. Str. 157.

¹⁵ Der Dom zu Agram. Von F. C. v. S. »Croatia« IV.-1842. No 31. Artikel 2. No 56. Der Dom von Agram »Luna 1844. S. 1. — Kukuljević Sankcinski Ivan: »Prvostolna crkva zagrebačka, Zagreb 1856.

¹⁶ O Sabljaru i njegovom radu pisao je Lj. Vukotinović u Narodnim Novinama 1983. Prilog 115., Ljubić u Viestniku narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu za godinu 1870., zatim Hirc: Spomen listak Mijatu Sabljaru u »Viencu« 1896. god. na str. 818. i nekoliko redaka Szabo (Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji str. 8.), no sav život i rad ovog vrijednog naučnog radenika još nije prikazan.

kultura, klasična arheologija otkriva antike starine, a historija sve više osvjetljuje život srednjega i novoga vijeka. Na Medvednici se nailazi na prvu kamenu sjekiru u selu Vidovcu 1866., sličnih starina nalazi se docnije na brdu Kobiljaku, kod Kašine, kod Marije Bistrice i drugdje po gori¹⁷, a na

Sestine s Medvedgradom. Bogovićeva slika iz Kukuljevićevih Događaja Medvedgrada od 1354.

Medvedgradu se tada našao i brončani kelt¹⁸. U Stenjevcu podno gore otkriva se uza staro naselje rimsko groblje¹⁹, a na rimske kamene spomenike

¹⁷ Jagić: Starine i njihovo znamenovanje. Književnik. God. III. str. 62. Ljubić: Popis arheološkog odjela nar. zem. muzeja u Zagrebu. Odsjek I. Svezak I. 35. a i drugdje.

¹⁸ Ljubić: Ibid. I. 59. 8.

¹⁹ Ivančan: Iskapanje u rimskom groblju u Stenjevcu, Vjesnik hrv. arheološkog društva. Nova Serija III. 207. i IV. 228. Isto Purić. Vjesnik hrv. arheološkog društva N. S. VI. 172. Hoffiller: Predmeti iz rimskoga groblja kod Stenjeveca. Ibid VII. 166.

s natpisima nailazi se po mnogim selima u dolinama između gorskih obronaka i u antiknim kamenolomima u Vrapču i u Crnoj vodi²⁰.

Uza sva ta istraživanja ne prestaje ni naučni interes za gradine po Medvednici. Tkalčić u svojoj velikoj zbirci »Zagrebačkih povjesnih spomenika« 1889. upoznaje čitatelja sa historijom zagrebačke okolice pa u tim člancima obradjuje i Medvedgrad i Susedgrad²¹. Bojničić godine 1890. traži po gradištima u Planini castrum Paganorum²², a Klaić docnije pomoću arkivalija s uspjehom određuje njegov položaj²³. Priloge za povijest grada Zeline skupio je Klaić, no same njegove zidine ostale su i dalje naučno neispitane. Prije velikoga rata osniva se u Zagrebu Zemaljsko povjerenstvo za čuvanje umjetnih i historičkih spomenika u krajevinama Hrvatskoj i Slavoniji te naučno ispitivanje Medvedgrada opet postaje aktuelno. Novi plan razvalina izradio je prof. Szabo. Taj nacrt i pokušaj Branka Šenoe da rekonstruira sliku nekadašnjeg Medvedgrada ulazi u Srkuljevu Povijest srednjega vijeka²⁴, da u školskoj knjizi bude primjer tvrdoća srednjevjekovnoga burga. Szabo je u svojoj knjizi »Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji« nakon dovršenih istraživanja detaljno protumačio medvedgradske zidine²⁵.

Ostale stare gradine po Medvednici nijesu još ni danas sasvim proučene, a pogotovu nijesu poznata interesantna stara gradišta, razasuta po obroncima čitave planine. Tako i danas, izuzevši letimični njihov pregled u planinarskom vodiču po Medvednici²⁶ nedostaje kritična i naučno fundirana odradba svih ostataka utvrđenih naselja na području gore Medvednice. Iza mnogih studija pokušaću u ovim člancima dati takovu obradbu.

²⁰ Brunšmid: Kameni spomenici.

²¹ Tkalčić Monumenta Zagrabiae Vol. I. str. CLXXXIII. Vol. II. str. CXCVII.

²² Viestnik Hrv. arheološkoga društva XIII. u Zagrebu 1891. str. 25.

²³ Klaić: Castrum antiquum Paganorum. Vjesnik hrv. arheol. društva Nova serija VIII. str. 10.

²⁴ Srkulj: Povijest srednjega vijeka. U Zagrebu, 1912. str. 195.-6.

²⁵ Str. 43.-48.

²⁶ Gušić: Medvednica. Planinarski vodič. U Zagrebu 1924.

Résumé. Au temps du romantisme des nouvelles idées et des nouvelles conceptions réveillent la science européenne à une vie nouvelle et dans l'enthousiasme pour le passé et pour les formes de la vie simple une attention spéciale est consacrée à l'étude de l'histoire. On commence à apprécier beaucoup les antiquités, les ruines des châteaux, les vieux châteaux occupent l'imagination du monde d'alors. Sur les vieux châteaux s'écrivent des oeuvres spéciales, on décrit leur passé, on essaye d'expliquer leur architecture: il se crée une science spéciale de l'exploration des châteaux moyennageux. Le romantisme atteint les nations slaves elles aussi et la science slave se forme; tout cela influe de beaucoup sur le renouveau des Slaves du sud à l'époque illyrienne de Gaj. C'est alors qu'apparaissent les premiers explorateurs des vieux châteaux de la Croatie-Slavonie, une attention particulière attire les châteaux de la Medvednitsa, montagne au nord de Zagreb. Après les premiers essais, l'historien Ivan Kukuljević Sakcinski explore d'une façon scientifique Medvedgrad, Susedgrad et les autres châteaux qui sont situés sur les coteaux environnants de Zagreb. Il est aidé, dans son entreprise, par M. M. Sabljar, premier directeur, du musée national de Zagreb, et, dans une époque plus récente, les historiens et les archéologues collectionnent des monuments du passé dans les colonies et dans les carrières de la Medvednitsa. L'exploration des vieux châteaux ne cesse non plus, et les ruines de Medvedgrad deviennent ainsi le sujet des études scientifiques. Et comme tous ces châteaux ne sont pas encore assez décrits et étudiés d'une façon systématique, l'auteur de l'article ci-dessus essaye de le faire dans une série d'articles.